

NEKI NOVI TERMINI U RUSKOM POSLOVNOM JEZIKU (U TZV. »SPECIJALNIM« VANJSKOTRGOVINSKIM POSLOVIMA)

Autor u uvodnom dijelu članka-saopćenja ukazuje na sve složeniju situaciju na području međunarodne trgovinske razmjene; u prvi se plan nameće, i to sve imperativnije, potreba dobrog poznavanja jezika rezidenta.

Vanjskotrgovinske poslove, s obzirom na strukturu vanjskotrgovinskih transakcija i modalitete njihove realizacije na međunarodnom tržištu, možemo podijeliti na slijedeće vrste:¹⁾

- a. redovne vanjskotrgovinske poslove,*
- b. specijalne vanjskotrgovinske poslove,*
- c. posredničke vanjskotrgovinske poslove.*

U drugom i trećem dijelu članka autor upućuje na pojavu nekih novih termina u grupi tzv. »specijalnih vanjskotrgovinskih poslova«.

1. UVOD

Nažalost minula su mirna vremena kada se pod pojmom »trgovina« podrazumijevalo jedino i samo trgovanje robama i stvarima. »Trguje« se danas sa svim i svačim, predmetom trgovine postali su poslovi, pojmovi i usluge o kojima se prije petnaestak godina nije ni u snu pomišljalo; trguje se, maltene, s onim čega nema!

Sve te promjene još su obimnije i izrazitije u međunarodnoj trgovini. Oblasti i područja interesa u domeni međunarodne razmjene silno su se proširila; mnogo je novoga i gotovo sve je drugačije.

S druge pak strane, već i najpovršniji uvid u udžbeničku literaturu (bilo da se radi o srednjoškolskoj, onoj za više škole ili fakultete) koja obrađuje vanjskotrgovinsku korespondenciju na ruskom jeziku, pokazao bi nam da je praksa u međunarodnoj trgovini daleko ispred ove literature.

Udžbenička literatura na ruskom jeziku kod nas, kada obrađuje problematiku vezanu uz zaključivanje ugovora, poznaje samo kategoriju roba i stvari u međunarodnoj trgovinskoj razmjeni i ništa ne govori o trgovini »uslugama« ili tzv. »nevidljivim operacijama«, nema u njoj ugovora o »izvođenju investicijskih radova« ili »preduzimačkim poslovima«.

1) Dr A. Katunarić: »Vanjska trgovina — principi i praksa«, IIB, Zagreb 1983., str. 27.

Na našu nesreću upravo takvi poslovi imaju sve značajniji udio u međunarodnoj trgovinskoj razmjeni. Prema najnovijim statističkim podacima samo poslovi po tzv. »nevidljivim operacijama« čine dvije petine cjelokupnog obima međunarodne trgovine robama,²⁾ ili više od jedne trećine cjelokupne bilance tekućih operacija većine kapitalističkih zemalja.³⁾

Svi ovi »oblici« trgovine imaju izvanredno važno značenje za naše trgovinske odnose sa Sovjetskim Savezom (najnoviji Trgovinski sporazum između naše dvije zemlje baš u ovim poslovima namjenjuje značanju ulogu našim privrednim organizacijama, naročito građevinskim).⁴⁾ Ako je to tako, onda je logično da bi i u nastavi ruskog jezika trebalo hitno uvažiti sve novine i promjene do kojih je došlo kod zaključivanja trgovinskih ugovora između naših privrednih poduzeća i sovjetskih V/O organizacija.

Nova trgovina — nova terminologija! Jedno i drugo zahtijeva stručnjaka koji će biti dobar poznavalac poslova, ali i stranog jezika na području ove struke. Svrha je ovog saopćenja da u grubom informira što je novoga u jeziku i terminologiji međunarodne trgovine u ruskom jeziku.

2. MEĐUNARODNA TRGOVINA USLUGAMA

2.1. Trgovina uslugama ima sve značajniju ulogu i danas je to već potpuno samostalan oblik u međunarodnim ekonomskim odnosima. Normalno je da se i u tom suvremenom obliku trgovine oformila nova i vrlo bogata terminologija.

Matični složenij termin »trgovina uslugama« (ТОРГОВЛЯ УСЛУГАМИ) nosilac je vrlo brojnog gnijezda termina, fraza i izričaja. U praksi često se značenje »usluge« poistovjećuje s frazom »НЕВИДИМЫЕ СТАТЬИ ТОРГОВЛИ« (nevidljivi dio trgovine).⁵⁾ To ne valja činiti iz jednostavnog razloga što je ovaj posljednji terminološki izričaj šira kategorija i uključuje u sebi i značenje termina »usluge«. Ovaj izričaj, zapravo, sadrži u sebi trgovinske operacije koje se u ruskom definiraju kao: »НЕПОСРЕДСТВЕННО УСЛУГИ«, »ДВИЖЕНИЕ ДОХОДОВ ОТ ИНВЕСТИЦИЙ«, »ОДНОСТОРОННЫЕ ДОХОДЫ ИЗ-ЗА ГРАНИЦЫ« (»direktne usluge«, »realizacija prihoda od investicija«, »jednostrani prihodi iz inozemstva«).

2.2. Brojne su privredne oblasti na koje se odnose međunarodne usluge; uglavnom se ipak radi o »ТРАНСПОРТНЫЕ ОПЕРАЦИИ«, »СТРАХОВАНИЕ«, »ТУРИЗМ« i »ОБМЕН НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКОЙ ИНФОРМАЦИИ« (transportne operacije, osiguranje, turizam i razmjena naučno-tehničkih informacija).

I pored činjenice da je trgovina uslugama danas već samostalan oblik međunarodne razmjene, ipak one najčešće prate trgovinu robama. Odatle i dolazi do mnogih nejasnoća i komplikacija kod zaključivanja ugovora.

2) Podaci prema GATT-u iz 1978. god.

3) Podaci prema »Invisible Barriers to Invisible Trade« by Brion Griffiths, published in New York, 1978.

4) Trgovinski sporazum između SSSR i SFRJ.

5) Prema engleskom »invisible«.

Koliko je to važna i ozbiljna problematika dokazuje i to da je i međunarodna organizacija GATT osjetila potrebu da se u svemu tome napravi red, tj. da se pokuša klasificirati te usluge, u zavisnosti od karaktera njihove veze s međunarodnom trgovinom robama.

Na osnovi spomenute klasifikacije stručnjaci u vanjskoj trgovini u SSSR-u uveli su neke nove termine. Naši stručnjaci, koji rade na poslovima trgovinske razmjene sa Sovjetskim Savezom, žele li ispravno voditi ove poslove, morat će akceptirati novu terminologiju na ruskom jeziku.

Tako npr. termin «ДОПОЛНИТЕЛЬНЫЕ» ili «ДОПОЛНЯЮЩИЕ УСЛУГИ» (dopunske usluge) naziv je za prvu grupu usluga prema klasifikaciji GATT-a, u koju ulaze, pored već prije spomenutih »transportnih« i »usluga osiguranja«, i tzv. «АГЕНТСКИЕ УСЛУГИ ПО ОПТОВОЙ ТОРГОВЛЕ» (agentske usluge u trgovini na veliko), «БАНКОВСКИЕ И БРОКЕРСКИЕ ОПЕРАЦИИ» (bankarske i brokerske operacije), «РЕКЛАМА» (reklama), «УСЛУГИ ПО УЧЕТУ ТОРГОВЫХ ОПЕРАЦИЙ» (usluge u obavljanju trgovinskih operacija).

Druga grupa usluga naznačena je zajedničkim terminom «УСЛУГИ ПО ЗАМЕЩЕНИЮ» (usluge po zastupništvu). Ovdje spadaju usluge kao što su «ПРЕДОСТАВЛЕНИЕ ПРАВ НА ЭКСПЛУАТАЦИЮ» (davanje prava za eksploataciju), «ФРАХТОВАНИЕ» (unajmljivanje), «ЛИЗИНГ» (davanje u dugoročni najam strojeva i opreme).

Treću grupu čine «УСЛУГИ ВОПЛОЩЕННЫЕ В ТОВАРАХ» (usluge koje su ugrađene u robu). Ovdje se misli na usluge kao što su «ФИЛЬМЫ» (filmovi), «КНИГИ» (knjige), «ПРОГРАММНЫЕ ЗАПИСИ ДЛЯ ЭВМ» (programski zapisi za kompjuter).

2.3. Pored usluga tijesno vezanih na promet roba danas su se već jako razvili neki posebni oblici usluga:

»УСЛУГИ ПО ТУРИЗМУ« (turističke usluge),

»УСЛУГИ СТРАХОВАНИЯ ЖИЗНИ« (usluge kod osiguranja života),

»УСЛУГИ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ КОНСУЛЬТАЦИЙ« (usluge profesionalnih konzultacija, npr. pravnih, medicinskih i sl.).

3. UGOVORI O INVESTICIJSKIM RADOVIMA U INOZEMSTVU

3.1. U međunarodnoj trgovini sve češće se susrećemo s operacijama kojima se reguliraju međusobni odnosi trgovinskih partnera u izvođenju investicijskih radova. Ugovori o zaključivanju ovakvih poslova sve su aktualniji u trgovinskim odnosima između SSSR i SFRJ.

Veliki je broj područja za koja se mogu zaključivati ovakvi ugovori, a za naše međusobne poslovne odnose posebno su značajna neka, koja bi valjalo i terminološki odrediti:

»ПРОЕКТНО-ИЗЫСКАТЕЛЬСКИЕ РАБОТЫ« (projektno-istraživalački radovi),

- »СТРОИТЕЛЬСКИЕ РАБО.« (građevinski radovi),
- »МОНТАЖНЫЕ РАБОТЫ« (montažni radovi),
- »НАЛАДОЧНЫЕ РАБОТЫ« (radovi vezani uz popravak strojeva),
- »РЕМОНТНЫЕ РАБОТЫ« (remontni radovi),
- »РАБОТЫ ПО ТЕХНИЧЕСКОМУ ОБСЛУЖИВАНИЮ« (radovi servisiranja).

Pravni dokumenat kojim se reguliraju međusobni odnosi kod zaključivanja navedenih poslova je — »ДОГОВОР ПОДРЯДА« (ugovor o izvođenju investicijskih radova).

U ovom novom pravnom dokumentu njegovi potpisnici više se ne imenuju kao: »ПОКУПАТЕЛЬ« (ИМПОРТЕР) — »ПРОДАВЕЦ« (ЭКСПОРТЕР).

Sada imamo shemu:

»ДОГОВОР ПОДРЯДА« $\left\{ \begin{array}{l} \text{»ЗАКАЗЧИК« (naručilac radova)} \\ \text{»ПОДРЯДЧИК«, »ИСПОЛНИТЕЛЬ«,} \\ \text{»ПРОЕКТАНТ«, »ИЗЫСКАТЕЛЬ«} \end{array} \right.$

(izvršilac radova; i različiti nazivi u zavisnosti od vrste radova).

3.2. Klasičnim kupoprodajnim ugovorom reguliraju se »УСЛОВИЯ КУПЛИПРОДАЖИ« (uvjeti kupoprodaje).

»ДОГОВОР ПОДРЯДА« ne govori ništa o kupoprodaji, već o međusobnim odnosima kod izvođenja radova. Zbog toga je i uveden novi termin: »ПОДРЯДНЫЕ ОТНОШЕНИЯ«.

Izvođenje investicijskih radova u inozemstvu zahtijeva posebno tretiranje i rješenje raznovrsnih pitanja i odnosa. To je jako kompleksna problematika koju se nastoji regulirati tzv. »ПРАВОВЫМИ НОРМАМИ« (pravnim normama). U Sovjetskom Savezu ova se problematika rješava na osnovi čitavog niza međunarodnih ugovora (multilateralnih i bilateralnih) i brojnih tzv. »ВСПОМОГАТЕЛЬНЫХ МАТЕРИАЛОВ« (pomoćnih materijala): »РЕКОМЕНДАЦИИ« (različite preporuke), »ФОРМУЛЯРЫ« (formulari), »РУКОВОДСТВА« (uputstva) i »ОБЩИЕ УСЛОВИЯ« (opći uvjeti). Svi ti dokumenti nisu i ne mogu biti izvori prava, ali uvelike pomažu kod zaključivanja ugovora.

3.3. Kod sastavljanja ugovora o izvođenju investicijskih radova u Sovjetskom Savezu od posebne je važnosti upozoriti na tri pitanja koja treba pažljivo proučiti:

- a. utvrđivanje prava koje će se primjenjivati (»ОПРЕДЕЛЕНИЕ ПРИМЕНИМОГО ПРАВА«),
- b. kolizione norme (»КОЛЛИЗИОННЫЕ НОРМЫ«),
- c. imperativne norme (»ИМПЕРАТИВНЫЕ НОРМЫ«).

4. ZAKLJUČAK

Reforma usmjerenog obrazovanja kod nas inzistira na tome da se već učenici u srednjoj školi osposobe za prvo zanimanje, a Opće programske osnove, kada govore o nastavi stranih jezika u organizacijama udruženog rada visokog obrazovanja, eksplicite naglašavaju da strani jezik mora biti u funkciji buduće struke. S druge strane svjedoci smo neumitne prakse koja od stručnjaka u poslovima vanjske trgovine zahtijeva sve šira i sve nova i nova znanja. Poslovno dopisivanje,⁶⁾ kao jedan od važnijih segmenata u poslovima međunarodne razmjene, doživjelo je značajne promjene, kako u formalno-tehničkom pogledu, tako, i još više, u jezičnom, tj. poslovno-terminološkom i pravno-terminološkom pogledu.

Ovu problematiku, dakako, treba izučavati na dva nivoa: srednjoškolskom i visokoškolskom. U prvom slučaju potrebno je svladati osnovnu terminologiju na oba jezika i problematiku izučavati općenito.

Na visokoškolskom nivou (naročito studenti tržišnog i marketinškog usmjerenja) morali bi dublje i detaljnije ulaziti u problematiku i terminologiju. Mislim, da bi se morali upoznati čak i s osnovnim pravnim aspektima ove problematike, te usvojiti i osnovnu pravnu terminologiju vezanu uz ove poslove.

L I T E R A T U R A

1. Dr Katunarić A.: »Vanjska trgovina — principi i praksa«, IIB, Zagreb, 1983.
2. »Vnešnjaja trgovlja«, *Izvestija, Moskva* 1982, br. 1 i 2.
3. Dr Bukljaš I.: »Privredno pravo s osnovama prava«, *Školska knjiga, Zagreb* 1964.
4. »Sporazum o uzajamnim isporukama roba između SSSR i SFRJ za razdoblje 1981—1985.«, Beograd 1982.
5. »Sovjetsko-jugoslavenska ekonomska i tehnička suradnja«, *Vnešnjaja trgovlja, Moskva* 1983, br. 4.
6. *Zakon o usmjerenom obrazovanju, Narodne novine SRH*, 1982. br. 20.

Primljeno: 1983-09-15

6) Pojam »poslovno dopisivanje« uključuje u sebi i vođenje poslovnih pregovora pismenim putem, sklapanje ugovora i sastavljanje dokumenata te vođenje prepiske kod realizacije ugovora.

Циглар Владимир: »Некоторые новые термины в русском деловом языке«
(в так называемых »внешнеторговых операциях«)

РЕЗЮМЕ

В международных экономических отношениях наряду с обменом товарами в вещной форме все большую роль стала играть торговля услугами.

Кроме того, в международной торговле все большее значение приобретают и операции по производству работ.

В настоящее время между партнёрами, кроме деловых отношений, существуют и »подрядные отношения«.

В новых работах оформилась новая и очень богатая терминология, с которой нужно познакомить студентов и рабочих в внешнеторговых организациях.